

MAHREMİYET EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU

TEMMUZ, 2017 ANKARA

EDİTÖR

Doç. Dr. Ercüment ERBAY

HAZIRLAYANLAR

Emin ERASLAN

İbrahim Kürşat ERGÜT

Tuğba UYSAL

Gülçiçek BULUT

REDAKSİYON

Yeşim DALKILINÇ

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayın No: 06

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayın No: 01

İçindekiler

Ön Söz	5
Çalıştay Düzenleme Komitesi.....	6
Grup Çalışmaları Kolaylaştırıcıları	8
Çalıştay Hakkında.....	9
Grup Çalışmaları.....	10
1. Mahremiyet Kavramının Tanımına ve Mahremiyet Eğitimlerinin İçeriğine İlişkin Öneriler	13
2. Çocuklara Mahremiyet Bilincinin Kazandırılmasına İlişkin Öneriler	13
3. Kurum Bakımı Altındaki Çocuklara Yönelik Mahremiyet Eğitimine İlişkin Öneriler	16
4. Ailelere Verilecek Eğitimlere İlişkin Öneriler	19
5. Koruyucu Ailelere Verilecek Eğitimlere İlişkin Öneriler	20
6. Dijital Mahremiyet Konusuna İlişkin Öneriler	20
7. İstismara Maruz Kalmış Çocuklarla İletişim Sürecine İlişkin Öneriler	21
7.1. Müdahale Odaklı Çalışmalara İlişkin Öneriler.....	21
7.2. Koruyucu Önleyici Çalışmalara İlişkin Öneriler	22
7.3. Diğer Önemli Hususlar	22
8. Çocukla Temas Eden Tüm Personele Yönelik Öneriler	23
8.1. Meslek Gruplarına Yönelik Öneriler.....	24
9. Kurumlara Yönelik Öneriler	26
9.1. Adalet Bakanlığı.....	27
9.2. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	27
9.3. Diyanet İşleri Başkanlığı.....	28
9.4. Gençlik ve Spor Bakanlığı.....	28
9.5. Millî Eğitim Bakanlığı	28
9.6. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu.....	30
9.7. Sağlık Bakanlığı	31
9.8. Sivil Toplum Kuruluşları.....	31
9.9. Üniversiteler	32
9.10. Millî Savunma Bakanlığı.....	32

ÖN SÖZ

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü korunma ve bakım altında bulunan 0-18 yaş grubunda yaklaşık 21 bin çocuğa hizmet sunmaktadır. Korunma ihtiyacı içinde olup sosyoekonomik destekle kendi aileleri yanında 105 bin çocuğa destek sağlanmaktadır. Kuruluşlarımızdan hizmet alan çocuk ve gençlerimizin bilgi birikimine ve özgüvene sahip, güncel olayları takip eden, algılayan, yorumlayan, geçmişine ve geleceğine sahip çıkan, eğitimlerini başarılı olarak sürdüren, topluma yararlı bireyler olarak yetişmelerini sağlamak öncelikli hedeflerimizdendir.

Bakanlığımızın sosyal politika yaklaşımında aile ve değerlerinin korunması önceliğimizdir. Bu anlamda tüm çocukların, kendi özelinin/özel alanının farkına varabilme, sosyal hayatın içinde kendi özel alanını koruyabilme, diğer insanların özeline saygı duyarak kendisi ile çevresi arasına sağlıklı sınırlar koyabilme becerilerini kazanabilmeleri önemlidir. Bu becerilerin çocuklarımıza kazandırılmasında mahremiyet eğitimi oldukça önem arz etmektedir.

Mahremiyet eğitimi, çocuğa “utanç duygusu ile çekingenlik kazandırmak” değil, insan olmaktan kaynaklanan değerlilik duygusu ile kendi özerkliğini yönetebilecek bir güce erişirme; çocuğun duygularını denetleme eğitimi değil, ona kendi duygularını denetleyebilecek yeteneği kazandırma eğitimidir. Mahremiyet eğitimi, çocuğun içinde yer aldığı tüm platformlarda son derece gereklidir.

Bu bağlamda; korunma ve bakım altında bulunan çocuklarımız başta olmak üzere tüm çocuklarımıza mahremiyet bilinci kazandırılması için neler yapılabileceği, durum tespiti ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amacıyla akademisyen, sivil toplum kuruluşları, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının katılımlarıyla bir çalıştay yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

Çalıştaya katılımları ile bizleri onurlandıran değerli akademisyenlere, sivil toplum kuruluşları ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerine katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Dr. Fatma Betül SAYAN KAYA

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

Çalıştay Düzenleme Komitesi

Doç. Dr. Ercüment ERBAY, Emin ERASLAN, Şule ÜRKER, Mustafa BİLİR,
Dr. Olgun GÜNDÜZ, Hatun ÖZKÜMÜŞ, Bayram İNCE, Emre TÖRE,
İbrahim Kürşat ERGÜT, Abdurrahman Celil AKÇAM

Çalışma Ekibi

- Doç.Dr. Ercüment ERBAY Hacettepe Üniversitesi
- Prof.Dr. Saffet KÖSE Katip Çelebi Üniversitesi
- Doç.Dr. Vahap ÖZPOLAT Artuklu Üniversitesi
- Prof.Dr. Mehmet Emin AY Uludağ Üniversitesi
- Doç.Dr. Sutay YAVUZ TODAİE
- Doç.Dr. Fuat GÜLLÜPİNAR Anadolu Üniversitesi
- Yrd.Doç.Dr. Şerif ESENDEMİR Yıldız Teknik Üniversitesi
- Prof.Dr. Betül ULUKOL Ankara Üniversitesi
- Prof.Dr. Hasan BACANLI Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
- Doç.Dr. Mehmet Merve ÖZAYDIN Gazi Üniversitesi
- Prof.Dr. Figen ŞAHİN DAĞLI Gazi Üniversitesi
- Prof. Dr. Emine Nilgün BAYSAL METİN Hacettepe Üniversitesi
- Yrd. Doç. Dr. Dilşat FOTO ÖZDEMİR Hacettepe Üniversitesi
- Yrd. Doç. Dr. Filiz DEMİRÖZ Hacettepe Üniversitesi
- Yrd. Doç. Dr. Yakup AKYÜZ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
- Uz. Dr. Esra SOLMAZ Ankara Üniversitesi

Çalıştay Düzenleme Komitesi

- **Doç. Dr. Ercüment ERBAY**, Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi
- **Emin ERASLAN**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim ve Toplumsal Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı, Daire Başkanı
- **Şule ÜRKER**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yönetim Hizmetleri Daire Başkanlığı, Daire Başkanı
- **Mustafa BİLİR**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı, Daire Başkanı
- **Dr. Olgun GÜNDÜZ**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Koruyucu ve Önleyici Hizmetler Daire Başkanlığı, Daire Başkanı
- **Hatun ÖZKÜMÜŞ**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri Daire Başkanlığı, Daire Başkanı
- **Bayram İNCE**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Araştırma Geliştirme ve Proje Daire Başkanlığı, Daire Başkanı
- **Emre TÖRE**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Şube Müdürü
- **İbrahim Kürşat ERGÜT**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim ve Toplumsal Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı, Sosyal Hizmet Uzmanı
- **Abdurrahman Celil AKÇAM**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim ve Toplumsal Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı, Veri Hazırlama Kontrol İşletmeni

Grup Çalışmaları Kolaylaştırıcıları

Çalıştay Moderatörü: Doç. Dr. Ercüment ERBAY

1. Grup Raportörleri: Nafiye KORKUT
İbrahim Kürşat ERGÜT
Gül YEŞİLTEPE ÇETER
Gülçiçek BULUT

2. Grup Raportörleri: Ali GÜNGÖR
Ömür KARATAŞ
Ümmügülsüm CANATAN

3. Grup Raportörleri: Tuğba UYSAL
Zehra TORTOP
Gülbahar BAYRAK
Müzeyyen SELİM

Çalıştay Hakkında

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Dr. Hakkı ÖZTÜRK, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürü Dr. Selahattin GÜVEN ve Eğitim ve Toplumsal Destek Hizmetleri Daire Başkanı Emin ERASLAN tarafından yönetilen ve Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ercüment ERBAY tarafından koordine edilen “Mahremiyet Eğitimi Çalıştayı” 17-18 Temmuz 2017 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilmiştir.

Çalıştay öncesinde derinlemesine görüşmeler yapılmış ve odak grup toplantıları gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte konuyla ilgili literatür incelemesi yapılmıştır. Çalıştaya katılacak akademisyenler, STK ve kamu kurum ve kuruluşları temsilcilerinin belirlenmesi, organizasyonun hazırlanması, gerekli onayların alınarak resmî yazışmaların yapılması ve çalıştay programının oluşturulması aşamalarından oluşan hazırlık süreci tamamlanarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının koordinasyondan sorumlu olması gerekliliğinden hareket edilmiştir. Bu doğrultuda Bakanlığın kuruluşlarında ve uygulamalarında standartlaşmış mahremiyet eğitimi sistematığının oluşturulması ve diğer ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına yol gösterici rol üstlenme misyonu çerçevesinde; Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Gençlik Spor Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, TRT ve RTÜK temsilcilerinin katılımları ve katkılarıyla başarılı bir çalıştay yürütülmüştür.

Akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılımıyla 2 gün boyunca 9 ayrı oturumda grup çalışmaları yapılmıştır. 1. gün tüm katılımcılarla birlikte yapılan “Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Mevcut Durum” konulu oturumun moderatörlüğü, Prof. Dr. Hasan BACANLI (İstanbul Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi) tarafından yapılmıştır. Diğer oturumlarda aşağıdaki konular ele alınmış, her oturum daha önceden belirlenen moderatörlerin yönetiminde gerçekleştirilmiş, oturumlar raportörler tarafından kayıt altına alınmış ve çalıştayın son gününde oturum sunumları yapılmıştır. Çalıştayda yapılan grup çalışmalarının içeriği ve çalıştay çıktısı olarak değerlendirilen öneriler aşağıda konu başlıkları altında sunulmuştur.

Grup Çalışmaları

1. GRUP 1. OTURUM

Prof. Dr. Emine Nilgün METİN

- Çocuklara hazırlanacak eğitim programının içeriğinde neler olmalı?
- Çocuğun fiziksel gelişimi ve mahremiyet eğitimi
- Çocuğun psikososyal gelişimi ve mahremiyet eğitimi

1. GRUP 2. OTURUM

PROF. DR. BETÜL ULUKOL

- Çocuklara, okul öncesi eğitim kurumlarında mahremiyet eğitimi nasıl verilmeli?
- Bu eğitimin yaklaşımı, yöntemleri, teknikleri, basılı ve görsel araçları nasıl hazırlanmalı?

1. GRUP 3. OTURUM

DOÇ. DR. SUTAY YAVUZ

- Hangi kurum ve aktörlere hangi roller görevler düşmektedir?
- Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları

2. GRUP 1. OTURUM

PROF. DR. MEHMET EMİN AY

- Ailelere hazırlanacak eğitim programının içeriğinde neler olmalı?
- Ailede (ve sosyal çevrede) çocuklara mahremiyet eğitimi nasıl verilmeli?
- Koruyucu ailelere verilecek mahremiyet eğitiminde neler olmalı?

2. GRUP 2. OTURUM

PROF. DR. HASAN BACANLI

- Çocuklara, ilk ve ortaöğretimde mahremiyet eğitimi nasıl verilmeli?
- Bu eğitimin yaklaşımı, yöntemleri, teknikleri, basılı ve görsel araçları nasıl hazırlanmalı?

2. GRUP 3. OTURUM

YRD. DOÇ. DR. ŞERİF ESENDEMİR

- Dijital mahremiyet
- Yazılı ve görsel basında mahremiyet eğitimi
- Sosyal medyada mahremiyet eğitimi
- Teknoloji kullanımında mahremiyet eğitimi

3. GRUP 1.OTURUM

DOÇ. DR. FUAT GÜLLÜPINAR

- Çocukla çalışan meslek mensuplarına (öğretmen, polis, doktor, bakım elemanı, sosyal çalışmacı, jandarma vb.) yönelik hazırlanacak mahremiyet eğitiminin içeriği nasıl olmalı?

3. GRUP 2. OTURUM

YRD. DOÇ. DR. FİLİZ DEMİRÖZ

- Korunma ve bakım altındaki çocuklar için mahremiyet eğitimi (kimler tarafından, nasıl verilmeli?)
- Bu eğitimin yaklaşımı, yöntemleri, teknikleri, basılı ve görsel araçları nasıl hazırlanmalı?

3. GRUP 3. OTURUM

PROF. DR. FİGEN ŞAHİN DAĞLI

- İstismara maruz kalan çocuk için güven hiyerarşisinde iletişim süreci nasıl yönetilmeli ve iletişim kurulacak kişiler kimler olmalı?
- İstismar açısından mahremiyet eğitimi

1. Mahremiyet Kavramının Tanımına ve Mahremiyet Eğitimlerinin İçeriğine İlişkin Öneriler

- Çalıştayda mahremiyet kavramının farklı tanımları katılımcılarla birlikte değerlendirilmiş ve “başkalarının sınırlarını ihlal etmeyen ve kendi sınırlarını belirleyen bedensel, duygusal düşünsel ve sosyal özerklik” olarak ortak bir tanım üzerinden hareket edilmiştir.
- Mahremiyet eğitimleri; mahremiyet tanımının ne olduğu, başkalarının mahremiyetine saygı, mahremiyet sınırlarını koyma ve koruma ile mahremiyetin ihlali durumunda ne yapılması gerektiği konularını içermelidir. Eğitimlerde bedensel mahremiyet, mekân ve eşya mahremiyeti, zaman mahremiyeti, dijital mahremiyet ile duygusal ve düşünsel mahremiyet olmak üzere 5 mahremiyet alanı ele alınmalıdır.
- Mahremiyet eğitimine Millî Eğitim Bakanlığı müfredatında yer verilmesi, çocuklara verilecek olan eğitimin bir bütünlük içinde verilebilmesi ve standardın sağlanması açısından okullarda görev yapan eğitimcilere yönelik de modül oluşturulması önerilmiştir.

2. Çocuklara Mahremiyet Bilincinin Kazandırılmasına İlişkin Öneriler

- Mahremiyet eğitiminde Kohlberg’in “Çocukların Ahlaki Gelişimi” bilgilerinden de faydalanabilir.
- Mahremiyet eğitimi içeriğinde; davranış modelleri, örnek olaylar, yanlış doğru kavramları, özel alan kavramı (bedensel, toplumsal, duygusal), vücut sistemlerinin nasıl çalıştığı, çocuk hakları ve sorumlulukları, ergenler için cinsel eğitim, ergenler için duygusal ilişkilerde sınırların belirlenmesi, hayır diyebilme, kimlere neyin ne kadar anlatılacağı ve paylaşılacağı konusunda farkındalık, sevgi saygı güven ve mahremiyet kavramları arasındaki fark ve sınırlar, öz güveni

tekrar geliştirici ve rehabilite edici bir mahremiyet eğitimi (Konuların çocukların yaş gruplarına göre ayrılması gerekmektedir.) verilmelidir.

- Mahremiyet eğitiminin planlanmasına yönelik kurumlar arasında bir komisyon oluşturulması, komisyonda hangi yaş grubuna hangi eğitimlerin kimler tarafından verileceğinin, hangi konunun hangi ders içeriğinde yer almasının gerektiğinin belirlenmesi, komisyonda farklı meslek gruplarından ilgili kişilerin görev alması hususlarının belirlenmesi gerekmektedir.
- Çocuğa 4 temel gelişim dönemine göre farklı mahremiyet eğitimleri verilmelidir.

Bebeklik Dönemi (0-3 Yaş):

Bebeğin kendini koruması ve bu alanda eğitilmesi söz konusu değildir. Bununla birlikte mahremiyet bilinci bu dönemden itibaren çocuğa kazandırılabilir. Aile bebeğin koruyucusu ve öğretmenidir. Çocuğun bakımını sağlayan kişiler tarafından çocuğun mahremiyetine saygı duyulursa mahremiyet bilinci kazandırılmaya başlanmış olur.

Bebekleri severken dudaktan öpme ve mahrem yerlerinin sevilmesi gibi cinsel içerikli kabul edilebilecek davranışlar çocuğa sevgi gösterme amaçlı kullanılmamalıdır. Fiziksel temasın hangi davranışları içerip içermemesi gerektiği kurgulanmalıdır. Yankı modeli gereği, çocuklar davranışları etrafındaki kişileri gözlemleyerek öğrenir. Çocuklar için anne-baba yankıdır. Anne-baba çocuğu nasıl yetiştirmek istiyorsa çocuğa aynı şekilde davranmalıdır. Çocuğun ebeveynlerini kadın-erkek olarak değil anne-baba olarak görmesi sağlanmalıdır.

Çocuğun yaşadığı ortamda çocuğa ait özel bir mekânın bulunması veya ortak kullanılan bir mekânda bir bölümün çocuğa ait olmasının sağlanması çocuğa aidiyet ve mülkiyet duygusu verme ve çocuğun benlik duygusunun gelişimi açısından önemlidir.

Çocuklara 2 yaşından itibaren yaş ve gelişim dönemine uygun sorumluluklar verilerek çocukların sorumluluk bilinci geliştirilmeye başlanmalıdır.

Çocuğun öz bakım becerilerinin zamanında gelişmesini sağlamak da yabancıların çocuğun mahremiyet alanına girmesini kısıtlar.

Okul Öncesi Dönemde Mahremiyet Eğitimi (3-6 Yaş):

Bu dönemde çocuğa sorumluluk vererek, plan ve tercih yapma imkânlarını sunarak çocuğun özgüveni geliştirilmelidir. Öz güveni gelişmeyen, yetişkinlerden çekindiğinden dolayı her denileni yapan çocuklar mahremiyeti ihlal edildiğinde kendini koruyamaz.

Ailelere çocuklarını her zaman aktif olarak dinlemeleri tavsiye edilir. Ailede çocuğun kendisini, duygularını ve düşüncelerini ifade etmesine fırsat ve destek verilmeli, çocuğun ailesiyle iletişim kanallarının açık olması sağlanmalıdır.

Bu gelişim döneminde çocuğun sosyal çevresi genişler, yabancılarla iletişimi başlar. Çocuk yabancı kavramını anlamlandırmada zorluk çekeceği için yabancı kavramına vurgudan ziyade kendi vücut bütünlüğünün dokunulmazlığı ve sınırları üzerinden bilgilendirme yapılmasının daha doğru olacağı değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda çocuğa kendi bedeninin dokunulmazlığının sınırları öğretilmelidir. Çocuğun yabancılarla birebir temasına (toplu taşıma aracında çocuğu yabancıların kucağına vermeme, yabancı kişi aracılığıyla çocuğu tuvalete göndermeme vb.) izin verilmemelidir.

Çocuğun iyi dokunma-kötü dokunma ve ikisi arasındaki farkı ayırt etmesi sağlanmalıdır. "Mahrem bölge"den kasıt kişiden kişiye değişiklik göstereceği için özel bölge kavramını kullanmak daha doğru olacaktır. Bir kişinin mahremi ile başka bir kişinin mahremi farklı olabilir. Örneğin kişinin kolu bir kişi için mahrem olabilirken başka bir kişi için mahrem olmayabilir.

Çocuğa istemediği bir davranışa karşı hayır diyebilme becerisi kazandırılmalı, haklarını koruma ve başkasının haklarına saygı gösterme bilinci yerleştirilmeli, gerektiğinde kimlerden yardım isteyebileceği ile ilgili eğitim verilmelidir.

Okul öncesi eğitimde değerler eğitimi kapsamında saygı, sorumluluk, yardımlaşma ve dayanışma, adalet, demokrasi vb. konulara yer verildiği ancak özel okullarda ve devlet okullarının müfredatında bu konuya yer verilmediği görülmüştür. Çocuğun bedenini koruması ile ilgili doğrudan bir içerik bulunmadığı anlaşılmıştır.

Bu dönemde çocuk soyut kavramları anlamada zorlanacağı için eğitimin çocuğa doğrudan ders olarak değil, değerler eğitiminin içerisinde veya hayat bilgisi, sosyal bilgiler gibi bazı derslerin içerisinde bir konu veya etkinlik olarak veya özel bir

etkinlik, drama, animasyon, soru-cevap yöntemi, hikâyeler, eğitim videoları, olumlu mesajları içeren çizgi filmlerin izletilmesi, konuya özel şarkılar, kitapçık ve broşürler, ev içi kurallar konulması vb. teknikler aracılığıyla, eğitim hayatının içine sindirilecek şekilde verilmelidir.

Mahremiyet eğitimi modülünün hem çocuklara hem ailelere yönelik yapılandırılmış bir modül olarak hazırlanması gereklidir. Ayrıca aileye verilecek eğitimlerin hem mahremiyet bilgisi hem de çocuğun mahremiyet eğitimi için rehberlik niteliği taşıyan bilgileri kapsmalıdır.

Uygulayıcılara da mahremiyet eğitiminin nasıl yapılacağına yönelik bilgilendirme çalışmasının yapılması ve uygulayıcı modüllerin hazırlanması gereklidir.

İlkokul Döneminde Mahremiyet Eğitimi (6-12 Yaş):

Bu dönemde çocuğun hayır diyebilme becerisi, çocuğun kendisini tanıması, kendi sorumluluklarını ödevlerini bilmesi ve kendisinin farkında olması ilkokul ders program içeriklerinde yer almaktadır. Buradaki önemli husus; öğretmenin bu bilgileri çocuğa nasıl vereceğidir. Mahremiyet ile ilgili olarak öğretmenlere eğitim verilmesi, mahremiyet konusunun belli bir program ve plan dâhilinde sistemli bir şekilde işlenmesi ve öğretmenlere mahremiyet eğitimi konusunda yeterlilik kazandırılması önem arz etmektedir.

Çocuğun bu dönemde karşı tarafın mahremiyetine zarar verebilecek davranışlar ve tutumlar kazanabileceğinden dolayı kendi mahremiyetini korumak kadar karşı tarafın mahremiyetine de saygı duyması gerektiği konusu üzerinde durulmalıdır.

Ailenin/çocuğa bakım veren kişinin çocuğu aktif olarak dinlemesi en önemli noktadır. Ailenin çocuğun arkadaşlık yaptığı kişileri de iyi bilmesi ve çocuğun öğretmeniyle iletişim hâlinde olması gerekir.

Çocuğun sosyal medya kullanım süresi ve bazı sitelere erişimi sınırlandırılmalıdır. Hem aileye hem de çocuğa kişisel bilgilerin sosyal medyada paylaşılmaması gerektiği konusunda eğitim verilmelidir.

Çocuğun duygusal veya düşünsel olarak yalnız kalmak istediği zamanlara ebeveynlerin saygı göstermesi gerekir. Çocuğun aidiyet duygusunun gelişmesi için çocuğa özel mekân oluşturulması, ev içerisinde bir köşe veya mümkünse oda

oluşturulması, kız ve erkek çocukların odalarının/uyku mekânlarının ayrılması hususlarına dikkat edilmesi gerekir.

İlkokulda verilecek mahremiyet eğitiminin daha çok oyuna ve dramaya dayalı olması yararlı olacaktır. Özellikle bu yaş grubu için video ve çizgi filmlerin ve resimli materyallerin hazırlanması yerinde olacaktır.

Ortaöğretim Düzeyinde Mahremiyet Eğitimi (13-18 Yaş):

Çocuğun fiziksel, duygusal ve düşünsel olarak değişim sürecinde olduğu, kimlik karmaşası yaşadığı, aileyle çatışmaların, arkadaşlık ilişkilerinde ve öz güvende çalkalanmaların yaşandığı bir dönemdir.

Aileyle çatışma söz konusu olduğundan, aile gereğinden fazla çocuğun mahrem alanına girebilir ya da çocuk aileyle çatışma yaşadığı için ailenin mahremiyetini ihlal edebilir. Bu dönemde çatışmaların yoğun olması sebebiyle çocuğa ve ailelere yönelik farklı eğitim programları hazırlanmalıdır.

Çocukların sergilediği tüm olumsuz davranışların ergenlikten mi yoksa başka nedenlerden mi kaynaklandığı konusu doğru değerlendirilmez. Aileler tarafından ergenlik döneminin normları bilinirse, normlardan sapmalar tespit edilebilir. Çocukların verebilecekleri farklı davranış ipuçları hakkında aileler bilgilendirilmeli, aile çocuğunun yanında olmalı, anlattıklarına inanmalı ve çocuğunu yargılayıcı bir tavırla dinlememelidir. Ayrıca çocuğa daha öncekine göre daha fazla sorumluluk verilmesi, çocuğun güçlendirilmesi, özgüveninin geliştirilmesi, kendi seçimlerini yapabilmesi sağlanmalı, kendisi hakkında doğru karar alma konusunda rehberlik edilmesi önem arz etmektedir.

Çocukların cinsel gelişimlerinin diğer dönemlere göre daha farklı olduğu bir dönemdir. Bu dönemde bilginin çocuğa doğrudan verilmesi gerekmektedir. Cinsel gelişimi ile ilgili eğitimler vücuttaki değişim ve gelişmeler başlığı altında doktorlar tarafından verilebilir. Eğitimlerde bedensel değişim, gelişimler, sınır eğitimi ve kendini koruma, karşı tarafın da hakları konuları bu yaş grubunun eğitimlerine dâhil edilmelidir.

Mahremiyetin ihlali durumunda, çocuğun bu durumu kime aktarması kime aktarmaması gerektiği konusunda, sisteme dair hem çocuğa hem aileye hem de çocukla çalışan personele eğitim düzenlenmelidir.

3. Kurum Bakımı Altındaki Çocuklara Yönelik Mahremiyet Eğitime İlişkin Öneriler

- Mahremiyet eğitiminin korunma ihtiyacı içinde olan çocuklar tarafından pekiştirilmesi açısından çocuk bakım kuruluşlarındaki meslek elemanları ile çocuklarla bire bir çalışan bakım personeline yönelik mahremiyet eğitimi modüllerinin oluşturularak çocuklara verilmesinin sağlanması ve bu konuda eğitici eğitimlerinin yapılmasının yararlanıcı grup olan çocuklar açısından fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.
- Korunma altındaki çocuklara mahremiyet eğitiminin verilmesi ve mahremiyet bilincinin kazandırılmasında öncelikle çocuklarla yakın temasta olan meslek elemanları ve bakım elemanlarına eğitici eğitimleri verilmelidir.
- Meslek elemanları tarafından çocuklara verilecek eğitimler formal eğitimler şeklinde özellikle istismar mağduru olan ve kendini suçlu hisseden çocuklara yönelik rehabilite edici bir bakış açısıyla hazırlanmalıdır.
- Formal eğitimler aynı çocuk evinde/çocuk evi sitesinde bakım altında bulunan çocuklarla grup çalışmaları şeklinde her ay belli bir tema ile ya da modüller şeklinde 3-5 aylık sürelerle yapılabilir. Belirli aralıklarla belli konuşmacılar ve uzmanlar, çocuklar ile buluşturulabilir.
- Çocuklara yönelik kendini değerli görme ve kendilik değerini yeniden inşa etme üzerine bireyselleştirilmiş program uygulanmalıdır. Çocuğun kendi bedeni, düşünceleri ve duygularının önemli olduğu çocuğa vurgulanmalıdır.
- Bakım elemanları daha çok mahremiyet bilincini kazandırmaya yönelik çalışmalar yapmalıdır. Bakım elemanı, mahremiyet bilincini gündelik hayata yayarak ve çocuklara rol model olarak kazandırmalı, çocukların mahremiyet alanları ile ilgili tutarlı ilkelere sahip olmalıdır.
- Mahremiyet eğitiminin verilmesi ve bilincinin kazandırılmasında meslek elemanları ve bakım elemanları tarafından çocuklara verilecek eğitimde konular ve yaş dönemlerine dikkat edilmesi gereken hususlar dışında ev içi alan sınırları,

kişiyeye ve eve özel olan eşyalar, ev dışında alanlar, ev içi kuralları belirleme, uzak ve yakın çevre, okulda kime neler söylenebilir, çocuk evi ve aile hakkında ne kadar bilgi verilebilir gibi konulara da yer verilmelidir.

- Çocuk destek merkezlerinde uygulanan Çocuk Destek Programı'ndan çıkacak sonuçlar doğrultusunda bu programın içine mahremiyet eğitimi dâhil edilmelidir.
- Eğitimlerin verilir verilmemesinin düzenli olarak takip edilmesi ve uzmanlar tarafından değerlendirilmesi gereklidir.

4. Ailelere Verilecek Eğitimlere İlişkin Öneriler

- Ailelere hazırlanacak eğitimlerde öncelikle mahremiyet kavramının önemi ile ilgili farkındalık artırılmalı, aileler içindeki mahremiyet ihlallerinin çocuklar üzerinde nasıl etki bıraktığı konusunda aileler bilinçlendirilmelidir. Daha sonra genel mahremiyet sınırlarının belirlenmesi ve ailelerin kendi mahremiyet sınırlarını belirlemesi gerekmektedir.
- Ebeveynlerin çocuklarla geçirdiği zaman azaldığından dolayı anne-baba merkezli uygulamalara geçilmelidir. Çocuğa mahremiyet eğitiminin verilmesinde bu önemli bir etkidir. Mahremiyet eğitimi bebeklikten itibaren verilmesi gereken bir konu olduğu için ailelerin bu noktada bilinçlendirilmesi önemlidir, çünkü eğitim ailede başlamaktadır.
- Eğitimler farklı disiplinlerden çalışma ortamları oluşturularak hazırlanmalıdır.
- Ailelerin sosyal medyada da çocuğunu teşhir etmemesi gerektiği bilincine sahip olması, kendisi ve çocuklarının özellerini paylaşmaması gerekir.
- Belli bir yaşın üzerinde olan çocuklar üzerinde medyanın etkisinin eğitimlerden daha fazla olması sebebiyle, reklamlar ve dizilerin hem ebeveynleri hem de çocukları etkilediği konusunda farkındalık artırılmalıdır. Çocukların uygun programları izlemesinin sağlanması gerekmekte ve ebeveynlerin bu konuda neyi, nasıl yapabileceğinin belirlenmesinde ailelere rehberlik edilmelidir.
- Çocukla iletişimin önemi, çocuğunu tanıma ve yaş dönemine göre davranış kalıpları konuları ailelere verilecek eğitimin içeriğinde bulunmalıdır.

5. Koruyucu Ailelere Verilecek Eğitimlere İlişkin Öneriler

- Koruyucu ailelere yönelik mahremiyet eğitimi bağlamında özel modül oluşturulması önemlidir (afişler, kamu spotları, kısa reklamlar vb.).

6. Dijital Mahremiyet Konusuna İlişkin Öneriler

- Sosyal medya yeni bilişim ve sosyalleşme biçimidir. Bunu yadsımak yerine faydalı hâle getirilmesine çalışılmalıdır.
- Sanal ortamlarda üretilen ve paylaşılan içerikleri kısıtlama ve denetlemenin ötesinde bu içeriklerin etkili, verimli ve bilinçli şekilde kullanımını sağlamak üzere bilinçlendirme ve farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.
- Dijital kimlik ile gerçek hayattaki kimliklerin aynı olduğu düşünülerek gerçek hayatta sorumluklarımız ve ceza alabileceğimiz durumların da sanal ortamda benzer biçimde düzenlenmesi gerekmektedir.
- Sosyal medyanın insanın görünür olma, bilinme, beğenilme gibi psikososyal ihtiyaçlarını karşıladığı göz önüne alınmalı, bununla beraber var olmak ile görünür olmak arasındaki ilişki ve ayırım ortaya konulmalıdır. Görünür olma ihtiyacı çerçevesinde mahremiyet sınırları çizilmelidir.
- RTÜK'ün öncesinde yayınlanmamış programa müdahale imkânı bulunmadığından kurum çalışanlarına ve kanal temsilcilerine farkındalık kazandırılması amacıyla mahremiyet eğitimi verilebilir.
- Yazılı görsel basında, kamu spotları, kısa filmler, broşürler ve sosyal medyada ebeveynlere yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Ailelere verilecek eğitimlerde sosyal medya ve teknolojinin kullanımı hususunda en önemli rol modelin kendileri olduğu vurgulanmalıdır.
- Dijital ayak izi; sanal ortamda paylaşılan her türlü bilginin bu ortamda sürekli kalabileceği ve dünyadaki herkesin bu bilgilere ulaşabileceğini ifade etmektedir.

- Okullarda seçmeli ders olarak bulunan medya okuryazarlığı dersi öğretim programının mahremiyet eğitimi de kapsayacak şekilde güncellenmesi ve seçilme oranının artırılması için özendirici çalışmaların yapılması gerekmektedir. Ayrıca zorunlu derslerde de medya konusunda bilinci arttırmaya yönelik faaliyetler yürütülebilir.
- Medya okuryazarlığı derslerinde; sosyal medya kullanımının sınırsız olmaması, sanal ortamdaki her paylaşımın hedef kitlesinin farklı olduğunun bilinmesi, bu konuda gizlilik ayarlarının nasıl kullanılması gerektiği gibi konular işlenmeli, sanal ortamlarda gelişen iletişimlerin etkili, verimli ve bilinçli şekilde kullanımına yönelik rehberlik yapılmalıdır.

7. İstismara Maruz Kalmış Çocuklarla İletişim Sürecine İlişkin Öneriler

7.1. Müdahale Odaklı Çalışmalara İlişkin Öneriler

- Çocuğun istismarı durumunda olaya öncelikli olarak kolluk kuvvetleri müdahil olmaktadır. Bu nedenle kolluk kuvvetleri (polis ve jandarma) çocuğun psikolojik durumu, mahremiyeti ve çocuk hakları konusunda bilgilendirilmeli ve kendilerine farkındalık yaratıcı eğitimler verilmelidir.
- Çocuk İzlem Merkezleri (Sağlık Bakanlığı) ve Adli Görüşme Odaları (Adalet Bakanlığı) birbirinin alternatifi değil, birbirini tamamlayıcı iki farklı birimdir. Cinsel istismara uğrayan çocukla ilgili olarak çocuğun sağlık muayenesinin yapılması, gerekli delillerin toplanması ve çocuk ile görüşme yapılması ÇİM'lerde gerçekleştirilmekte, hâkim ya da savcı dava sürecinde ihtiyaç duyarsa çocuğun ifadesinin tekrar alınmasını istemektedir. İkinci ifade alımı AGO'larda gerçekleştirilmekte ayrıca istismar mağduru çocukların yanı sıra diğer kırılgan grupların ifadeleri de bu birimde alınmaktadır.
- Türkiye genelinde 31 ÇİM vardır, şu aşamada daha çok ÇİM'in açılması ihtiyacı bulunmaktadır.

- Cinsel istismar mağduru çocukların çocuk izlem merkezleri aracılığı ile ifadelerinin alınması hâlinde çocukların ikinci kez örselenmediği, ailelerin ÇİM ortamında çocukları ile rahat şekilde görüşebildikleri, çocukların aileleri ile iletişimlerinin genellikle devam ettiği ancak ÇİM olmayan illerde çocukların ikinci kez örselendiği, vakaya müdahale sürecinde zorlanıldığı iletilmiştir.
- Okullarda istismar durumlarının araştırma sürecinde olayları çok iyi kontrol etmenin gerekli olduğu, tarafların birbirlerine karşı saldırgan davranabilecekleri, çocukla ilgili bilgilerin vaka ile ilgisi olmayan kişilerle paylaşılmaması gerektiği, böyle bir durumda çocuğun etiketlenebileceği belirtilmiştir. Personele yapılacak eğitimlerde bu duruma özellikle mahremiyet vurgusu yapılmalıdır.
- İstismar vakalarında tüm paydaş kurumların, diğer kurumlardaki işleyişle ilgili bilgi sahibi olması ve özellikle ifade alımlarında benzer soruların tekrar sorulmaması, çocukla ilgili toplanan bilgilerin vakaya dâhil olacak diğer paydaş kurumlara da aktarılması gerekmektedir.

7.2. Koruyucu Önleyici Çalışmalara İlişkin Öneriler

- İstismar vakalarında paydaş kurumların gerçekleştirdiği işlemler birbirlerinin tamamlayıcısıdır.
- Tüm kurumların personeline mahremiyet ile ilgili eğitim vermeli veya hâlihazırdaki eğitimlerde mahremiyet konusu işlenmelidir.
- Çocuklara ve ailelerine en kolay ulaşabilen kurumlar Millî Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Koruyucu önleyici çalışmalar hususunda bu iki kurum daha etkin ve verimli çalışmalı, aile eğitimleri konusunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile iş birliği yapmalıdır.

7.3. Diğer Önemli Hususlar

- İstismar durumunda travma odaklı psikososyal destek verildikten sonra uzun aralıklarla kontrol nitelikli iyileştirici görüşmeler yapılabilir.

- Lise düzeyinde temel eğitime göre rehber öğretmenlere daha çok iş düştüğünden bu anlamda rehber öğretmenlerle birlikte diğer öğretmenleri de kapsayacak bir yönetmelik çalışmasına devam edilmelidir. Rehber öğretmenlere yönelik hazır sunular kullanılmalı ve lisans eğitimlerine mahremiyet ve istismar konuları da dâhil edilmelidir.
- Mağdur çocuk ile ilgili olduğu kadar istismarı uygulayan çocukla da çalışma yapılmalıdır. İstismarı uygulayan çocuğun da geçmişte istismar mağduru olduğu bazı vakalarda görülmektedir.
- Ailenin ihmali durumunda istismara maruz kalma olasılığı arttığından, çocuğunu ihmal eden aileler özellikle desteklenmelidir.
- Adalet Bakanlığınca çalışılan Mağdur Hakları Kanun Tasarısı'nda kırılgan gruplara ve suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmetlerin sunulması planlanmaktadır. Bu kanun tasarısında bu grupların adli süreçlerinin sınırlandırılması, kişilere psikososyal destek sunulması, istihdam ve maddi yardım sağlama gibi hizmetleri de içermesine yönelik çalışma yapılmaktadır.

8. Çocukla Temas Eden Tüm Personele Yönelik Öneriler

- Eğitici eğitimlerinin alanda deneyimli uzmanlar tarafından verilmesi gerektiği,
- Personelin bildirim yükümlülüğünün bulunduğu dair personelin bilgilendirilmesi,
- Personelin çocukla yalnız kaldığında çocuğun bedensel, düşünsel, duygusal özerkliğini tanıyan ve bunu zedelemeyen/ihlal etmeyen davranış modelini benimsemesi gerektiği,
- Çocuğun mahremiyetini koruyucu bir görev bilincine sahip olması gerektiği (Çocuklar kendi mahremiyetini korumayı bilmediklerinden bu görev personele düşebilmektedir.),
- Mahremiyetin çocuk hakları temelinde ele alınması gerekliliği,

- Çocuğun üstün yararının gözetilmesi,
- Güven, yakınlık, samimiyet ilişkileri ile çocuğun mahremiyet alanını ihlal eden davranışların ayırt edilmesi,
- Çocuğun gelişim dönemleri ile psikolojisinin eğitim içeriklerinde göz önünde bulundurulması,
- Çocuğun kişisel hayatının gizliliğine riayet edilmesi ilkeleri çocukla temas eden tüm personelin dikkat etmesi gereken hususlardır.

8.1. Meslek Gruplarına Yönelik Öneriler

Öğretmenler

- Mahremiyet eğitiminin önemli bir parçası olarak öğretmen yetiştirmede mahremiyet eğitimine yer verilmelidir. Özellikle eğitim psikolojisi dersinde (Sınıf yönetimi dersi de olabilir.) mahremiyet eğitimine yer verilmesi gereklidir. Böylelikle öğretmenler mahremiyet konusunda bilgi edinecekleri gibi, aynı zamanda duyarlık kazanmış olacaklardır.
- Öğretmen yetiştirme ile bağlantılı olarak öğretmenlere verilecek hizmet içi eğitimler düzenlenmelidir. Hizmet içi eğitimlerde öğretmenlere mahremiyetin ne olduğu, nasıl tanımlandığı, nasıl korunması gerektiği ve ihlal durumlarında nasıl davranılması gerektiği ile ilgili bilgiler verilmelidir.
- Öğretmenlere verilecek eğitimde; sosyal medya kullanımının yaygınlaşması ile birlikte öğrencilerin özel alanlarının paylaşımının zararları, paylaşımlarda sınırların nerede başladığı ve bittiğine ilişkin bilgiler verilmelidir.
- Öğretmenler için ayrıca öğretmen seminerlerinden yararlanılması öngörülmüştür. Öğretmenlerin yaz tatili başında veya sonunda katıldıkları bu seminerlerin içeriği konusunda oldukça büyük farklılıklar gözlenmektedir. Bu seminerlerde mahremiyet eğitiminin ele alınması hem mahremiyet açısından hem de bu seminerlerin daha verimli kullanılması açısından yararlı olacaktır.

Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları

- Örnek olaylar karşısında nasıl davranması gerektiğine yönelik eğitim almalıdırlar. Bu eğitimlerde vaka yönetimi mahremiyetin ne olduğu, nasıl tanımlandığı, nasıl korunması gerektiği ve ihlal durumlarında nasıl davranılması gerektiği ile ilgili bilgiler verilmelidir.
- Çocuğun psikolojisi ve yaş dönemlerine göre gelişimi, çocuğu muayene ederken çocuktan izin alma ve çocuğun üstün yararı doğrultusunda hareket etme konuları mahremiyet eğitime dâhil edilmelidir.
- Çocuk koruma sistemi içerisinde istismara uğramış bir çocuk hastaneye geldiğinde nasıl davranılması gerektiği ile ilgili personel bilgilendirilmelidir.
- Olgu örnekleri üzerinden vaka temelli mahremiyet konuları çalışılmalıdır.

Kolluk Kuvvetleri (Polis ve Jandarma)

- Çocuğun istismarı durumunda olaya öncelikli olarak kolluk kuvvetleri müdahil olmaktadır. Bu nedenle kolluk kuvvetleri (polis ve jandarma) çocuğun psikolojik durumu, mahremiyeti ve çocuk hakları konusunda bilgilendirilmeli ve farkındalık yaratıcı eğitimler verilmelidir.
- Çocuklara karşı bilinçsiz tutum ve davranışlar çocukları travmaya sokarak olayları tekrar yaşamalarına sebep olabilmektedir. Kolluk kuvvetlerine yönelik öncelikle konu ile ilgili farkındalık kazandırılmalı, çocuğa nasıl davranılacağı ile ilgili yöntemlerin neler olduğu, yöneltilecek soruların sınırları belirlenmesi konularında bilgilendirici eğitimler verilmelidir.
- Eğitimlerde;
Çocuk gelişimi ve psikolojisi,
Çocuk ile iletişim,
Çocuk hakları,
Özel gereksinim gerektiren çocuklar,
Çocuğun üstün yararının gözetilmesi,

Çocuk adli sisteme girdiğinde ikinci bir örselenme yaşatmamak adına nasıl davranılması gerektiği,

Çocuğun mahremiyetini ihlal etmeden nasıl davranılması gerektiği, konuları ele alınmalıdır.

Bakım Elemanları (Çocuk bakım kuruluşları, kreşlerde görevli bakım elemanları ve bakıcılar)

- Çocuğun bakım ihtiyaçları karşılanırken hangi davranışların çocuğun mahremiyetini ihlal ettiği ve bu davranışların getireceği riskler, bedensel temaslarda nelere dikkat edilmesi gerektiği, çocukların öz bakımlarını sağlarken aynı zamanda yaş gurubuna göre çocuğun öz bakım becerilerini nasıl geliştirecekleri, çocukların gelişim aşamaları ve bu aşamaların normları konularında eğitim verilmelidir.
- Eğitimler öncelikle teorik daha sonradan uygulamalı olarak verilmeli ve örnek olay ve durumlar içermelidir.
- Çocuklara yaş gruplarına göre mahremiyet ve özerklik kavramlarının nasıl öğretilmesi gerektiği hakkında eğitim verilmelidir.

9. Kurumlara Yönelik Öneriler

- Kurumların birbirinden beklentilerinin belirlenmesi ve kurumlar arası bir ilişki ağı kurulması gerekmektedir. Mahremiyet eğitiminin yaygınlaşması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşları ilgilendiren hususlarda her kurum tarafından üzerine düşen görevleri içeren eylem planının hazırlanması ve takibinin sağlanması gerekmektedir.
- Diyanet İşleri Başkanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı sahada en çok personeli olan ve toplumla iç içe olan kurumlardır. Diyanet İşleri Başkanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığının bu alanda yapacağı çalışmalar koruyucu ve önleyici çalışmalar olmalıdır.

9. 1. Adalet Bakanlığı

- *Mağdura Yaklaşım Kılavuzu* benzeri materyaller oluşturulmalı ve istismar mağduru çocuklarla çalışan meslek gruplarına mağdura yaklaşım eğitimleri verilmeli, mağdura yaklaşım kılavuzları her meslek grubuna özel olarak hazırlanmalıdır.
- Mağdur Hakları Kanun Tasarısı'nda kırılgan gruplara ve suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmetler sunulması planlanmaktadır. Bu Kanun tasarısında bu grupların adli süreçlerinin sınırlanması, kişilere psikososyal destek sunulması, istihdam ve maddi yardım sağlama gibi hizmetleri de içermesine yönelik çalışma yapılmalıdır.

9. 2. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

- Ailelere verilecek eğitimlerde çocuk mahremiyeti konusunda koordinasyon sağlayarak belirli mükerrerliklerin önüne geçilmesi ve eksik kalan noktaların tamamlanması gerekmektedir.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığınca ailelere verilen eğitimlerde çocuklarda mahremiyet bilincinin oluşturulmasına yönelik eğitim içeriklerinin düzenlenmesi gerekmektedir.
- Standartlaşan uygulama prosedürlerinin hazırlanması gerekmektedir.
- Uluslararası kabul gören yöntem ve davranışların etüt edilmesi gerekmektedir.
- Yapılan çalışmaların ve verilen eğitimlerin denetiminin sağlanması gerekmektedir.
- Pilot ve etki-değerlendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir.
- Reklam, klipler ve kamu spotları aracılığı ile toplumun bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
- Mahremiyet eğitimi kapsamında aile içi dinamiklerin harekete geçirilmesi gerekmektedir.
- Hangi kurumun ne zaman, neyi, nasıl yapacağı konusunda koordinasyon sağlanması gerekmektedir.

9. 3. Diyanet İşleri Başkanlığı

- Mahremiyet bilinci (farkındalığı) kazandırma, eğitimlerin kazanımları arasına yerleştirilmelidir.
- Farkındalık ve bilinçlendirme çalışmalarında MEB ile ortaklaşa faaliyetler gerçekleştirilmelidir.
- Vaazlar yoluyla bu konulara değinilmelidir.
- Yürütülecek faaliyetlerde aynı konuya birden fazla değinilmesi sorun oluşturabiliyor. Bu nedenle bir komisyon marifetiyle konuların işleme biçimini belirlemelidir.
- Yaş ve diğer özelliklerin dikkate alınacağı içerikler hazırlanmalıdır.
- Kuran kursları, cuma hutbeleri ve hizmet içi eğitimlerde mahremiyet vurgusu yapılmalıdır.
- Edep, haya, müstehcen sır gibi kavramlara değinilmelidir.

9. 4. Gençlik ve Spor Bakanlığı

- Gençlik kampları ve gençlik merkezlerinde çalışan “gençlik liderlerinin” eğitici eğitimi niteliğindeki eğitim faaliyetlerinde mahremiyet eğitime yer verilmelidir.
- Eğitici eğitimi paketlerinin oluşturularak mahremiyet eğitiminin gençlere verilmesi sağlanmalıdır.
- Belirgin şekilde mahremiyet konusunda farkındalık ve bilinç oluşturacak eğitimler yapılmalıdır.

9. 5. Millî Eğitim Bakanlığı

- Mahremiyet eğitimi okul öncesi eğitim döneminden başlayarak çocukların gelişim dönemleri ve sınıflarına göre farklı derslere yedirilmeli, ara mesajlarla gömülü olarak verilmeli, eğitim müfredatında yer verilmelidir.

- MEB etik sözleşmesi içerisinde mahremiyetle ilgili hususlara yer verilmelidir.
- MEB mahremiyet eğitimine yönelik etkinlikler geliştirmelidir. Bu etkinliklerin web ortamında paylaşımına açılarak kullanıma sunulması öğretmenler için oldukça yararlı olacaktır. Bu mahremiyet eğitiminin içeriği olarak mahremiyet kavramı, mahremiyet anlayışı, mahremiyetin korunması gibi konular ele alınmalıdır.
- Çocuklara verilecek eğitimde çocukların yaş dönemi özelliklerine göre soyut ve somut kavramların kullanılması gereklidir.
- Mahremiyet konusunun ayrı bir ders veya üniteden ziyade var olan üniteler içinde içkin (mündemiç) olarak yer alması yaklaşımı önerilmiştir. Böylelikle bunun bir ders konusu olmaktan ziyade bir davranış biçimi olduğu duygusunun kazandırılması amaçlanmıştır. Şu hâliyle MEB'in ara disiplin kazanımları yaklaşımı uygun görülmeyle birlikte, ders kitaplarına daha fazla yansıtılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Kitap incelemelerinde bu hususa ayrıca özen gösterilmelidir.
- Özellikle hayat bilgisi veya sosyal bilgiler (hatta fen bilgisi) gibi derslerde söz gelimi vücudumuz ünitesinin işlenişi sırasında mahremiyete yer verilmesi özellikle ayrı bir ünite olarak yer verilmesinden çok daha yararlı olacaktır. Vücudumuzla ilgili bilgiler verilirken öğrencilere mahremiyet ve mahremiyetin nasıl korunacağı ile ilgili bilgiler verilebilir. Benzer şekilde kişisel eşyalarımızın mahremiyetimizdeki yeri de uygun ünitelerde yer bulabilecektir.
- Din eğitimi kapsamında edep ve haya kavramları çerçevesinde mahremiyet eğitimi verilmelidir.
- Öğretmenlere hizmet içi eğitim kursları, konferanslar ve seminerler aracılığı ile mahremiyet eğitimi verilmelidir.
- İlkokullara yönelik verilecek eğitimler oyunlar aracılığı ile verilmelidir.
- Ortaokul öğrencilerine yönelik sorumluluk duygusu verilmelidir.
- Rehberlik öğretmenlerinin yanında diğer öğretmenler de sürece dâhil edilmelidir.
- Vaka ortaya çıkmadan müdahale edebilme mekanizmaları geliştirilmelidir.
- Mahremiyet eğitimi programlarının içerikleri uzman kişiler tarafından

hazırlanmalı, kitabi içeriklerin yanında, drama, hikâyeleştirme ve oyun grupları ile eğitimler verilmelidir.

- Okula uyum çalışmaları kapsamında; 1, 5. ve 9. haftalarda okul öncesi hazırlık faaliyetlerinde gündeme alınmalıdır.
- Öğretim tek başına mahremiyeti sağlamada yetersiz kalabilir. Bunun temel nedeni toplumdaki veya okul dışındaki yaşamın mahremiyete bakışıdır. Bunu okulla uyumlu hâle getirebilmek için öncelikle ailelerle iş birliği yapılmalıdır. Zaman zaman velilere de mahremiyet ve özellikle çocuk mahremiyetinin sağlanması konusunda seminerler verilmelidir. Ailelerle koordinasyon içinde yürütülmeyen mahremiyet eğitiminin başarısız kalma olasılığı yüksektir. Bu yüzden aileler eğitime dâhil edilmelidir.
- Sınıf ve okul ortamının çocuk mahremiyetine uygun şekilde düzenlenmesi uygun olacaktır. Öğrenciye yakınlaşmanın mahremiyeti ihlal anlamına geldiğinin vurgulandığı eğitimler için gerek öğrencilerin, gerekse öğretmen ile öğrencinin fiziksel mesafelerini koruyamadıkları ortamlar uygun ortamlar olmayacaktır.

9. 6. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

- Medyanın bu konuda hassasiyet göstermesi konusunda uyarılması gerekmektedir.
- Çeşitli davranışları çocuklara kazandırırken animasyon tekniklerinin ve çizgi filmlerin kullanılması uygun olacaktır. TRT Çocuk, çocuklar üzerinde etkili olduğundan bu kanalda yayınlanan çocuklara özel programlara mahremiyet bilincinin yerleştirilmesine yönelik öğeler konulabilir.
- Çocuklar için yapılan televizyon programları kaliteli ve etkili olmalı, program yapımcıları ve senaristlerin hassasiyetlerini artırıcı çalışmalar yapılmalıdır.
- Sanal ortamda yapılan paylaşımların hedef kitlesinin belirlenmesinde gizlilik ayarlarının kullanımına yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılmamıştır.
- Sosyal medyanın doğru ve bilinçli kullanılması yönünde çocukların elinden,

gözünden hazırlık yapılmalı, mesajların kısa, net olarak ve çocukların anlayabileceği şekilde verilmelidir.

- Sanal ortamda mahremiyet ihlali ile karşılaşıldığında neler yapılması gerektiği konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Konuyu çocuklara aktarmak üzere uzman kişilere hikâye, senaryo ve animasyonlar hazırlattırılmalı ve çocuk kahramanları üzerinden çocuklara ulaştırılmalıdır.
- Televizyon programlarında gömülü mesajlar verilerek mahremiyete ilişkin konular işlenmelidir.
- Mahremiyet bilincinin kazandırılmasında insanların sıklıkla kullandıkları medya araçları kullanılmalıdır.

9. 7. Sağlık Bakanlığı

- Çocukla çalışan personele mahremiyet kavramı ile ilgili farkındalık kazandırma ve eğitimler düzenlenmelidir.
- Vaka ile ilgili gerekmedikçe bilgi paylaşımı yapılmamasına özen gösterilmesi konusunda personel uyarılmalıdır.
- Sağlık personeline verilen hizmet içi eğitimlerde, mahremiyet kavramına yer verilmeli ve bu eğitimler tüm sağlık personeline uygulanmalıdır.
- Erken çocukluk dönemine ilişkin çalışmalar yürüten birimler, diğer birimlerle yürütülecek çalışmalara dâhil edilmelidir.
- Halk Sağlığı Kurumunun toplum eğitimleri kapsamında mahremiyet farkındalığı ve bilinci kazandıracak eğitimler verilmelidir.

9. 8. Sivil Toplum Kuruluşları

- Sivil toplum kuruluşlarının erişilmesi güç gruplarla irtibat kurması açısından rolü belirlenmelidir.

9. 9. Üniversiteler

- Öğretmenlerin lisans eğitiminde formasyon derslerinde mahremiyet eğitimi yer almalıdır.

9. 10. Millî Savunma Bakanlığı

- MSB bünyesinde personele verilen eğitimlerin içerisine mahremiyet konusu dâhil edilmelidir.